

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра екологічної безпеки та екологічної освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

Пантелеймонов А.В.

“ _____ ” _____ 2019 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Вступ до фаху

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ бакалавр _____
галузь знань _____ 10 «Природничі науки» _____
(шифр і назва)
спеціальність _____ 101 «Екологія» _____
(шифр і назва)
освітня програма _____ Екологія та охорона навколишнього середовища _____
(шифр і назва)
спеціалізація _____
(шифр і назва)
вид дисципліни _____ обов'язкова _____
(обов'язкова / за вибором)
факультет _____ екологічний _____

2019 / 2020 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою екологічного факультету

“29” серпня 2019 року, протокол № 14

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

д-р геогр. наук, проф., зав. каф. екологічної безпеки та екологічної освіти Некос А. Н.

Програму схвалено на засіданні кафедри екологічної безпеки та екологічної освіти

Протокол від “29 ”серпня 2019 року № 15

Завідувач кафедри екологічної безпеки та екологічної освіти

_____ проф. Некос А.Н.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково - методичною комісією екологічного факультету

Протокол від “29”серпня 2019 року № 10

Голова науково - методичної комісії екологічного факультету

_____ Максименко Н.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Вступ до фаху” складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки бакалавр спеціальності (напряму) 101 «Екологія».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є формування уявлень про свою професію, майбутню діяльність, шляхи досягнення професійного удосконалення в ній: формування початкових знань на базі загального понятійно-термінологічного апарату екології, що забезпечили б не тільки можливість сформулювати знання та навички з головного предмету своєї спеціальності, а також чітко усвідомити значення для формування своїх професійних знань усього переліку нормативних фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін, одержання початкових вмінь щодо прийняття самостійних рішень.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни є

- ознайомлення з системою підготовки фахівців-екологів у ВНЗ України (в підручнику це буде продемонстровано на прикладі Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна) та підготовкою фахівців у міжнародному освітянському просторі, ознайомлення з вимогами держави та реальним станом кадрового забезпечення підготовки фахівця у ВНЗ; шляхами забезпечення підготовки конкурентоздатного фахівця, який би відповідав міжнародним вимогам.

- ознайомлення з навчальними планами даного напряму підготовки з метою цілісного уявлення про формування знань, раціональне планування своєї власної підготовки, побудови планів самоосвіти та наукової діяльності; необхідно також переконатися у тісному зв'язку всіх дисциплін, їхньому значенні для формування професійної майстерності.

- обґрунтування потреби у пошуку нової парадигми підготовки фахівця. Виявлення першочергових проблем і задач, які повинна охопити нова парадигма.

- формування початкових навчальних знань з екології та неоекології. Засвоїти ключові поняття з екології та неоекології, простежити становлення поняття екологія та його подальше трансформування. Зрозуміти причини багатозначності визначень того чи іншого поняття, вміти пояснювати суттєву різницю між визначеннями окремих понять, знати історію розвитку своєї спеціальності, перші наукові праці й навчальні посібники,

ознайомитися з міжнародним досвідом підготовки фахівців. Опанувати початковими здібностями прийняття самостійних рішень.

- ознайомлення з моделлю фахівця в інноваційному освітньому просторі та шляхами послідовного придбання знань, кваліфікаційними вимогами до спеціаліста екологічних спеціальностей, усвідомлення ролі та значення усних контроль-колоквіумів, тестового контролю, рейтингової оцінки знань як найбільш оптимальних форм забезпечення отримання знань та їх якості.

- вивчення організації та структури державної служби та недержавних організацій, що займаються екологічними проблемами, - Міністерства охорони навколишнього природного середовища України, СЕС, громадських організацій, а також існуючих служб в інших країнах світу.

- засвоєння найбільш необхідних елементів наукових досліджень, які б дозволили на високому кваліфікаційному рівні використовувати їх для формування своєї професійної діяльності.

- знайомство з забезпеченістю професійної підготовки навчальною та науковою літературою як в Україні, так і за її межами, з метою плідної самостійної роботи щодо формування знань у відповідності до кваліфікаційних вимог до фахівця за напрямом «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування».

1.3. Кількість кредитів 4

1.4. Загальна кількість годин 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
-	1-й
Семестр	
-	1-й
Лекції	
-	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
-	8 год.
Лабораторні заняття	
-	0 год.
Самостійна робота	
-	106 год.
Індивідуальні завдання	
0 год.	

1.6. Заплановані результати навчання. Студент повинен набути таких компетентностей:

- **Знати** мету та задачі вивчення навчальної дисципліни. Структура навчальної дисципліни. Базова та удосконалена програма дисципліни. Узагальнений обсяг знань з навчальної дисципліни. Кадрове та методичне забезпечення підготовки фахівця-еколога в вищих начальних закладах. Володіння інформацією щодо особливості підготовки фахівця-еколога в деяких країнах світу. Нова технологія навчання при підготовці фахівця-еколога. Структура навчального плану підготовки фахівця-еколога (фрактальні, підфрактальні, вибірккові дисципліни). Сучасні шляхи реформування освіти в Україні та за кордоном. Особливості навчального процесу та вивчення навчальних дисциплін. Виникнення поняття «екологія» (і рік першого визначення поняття «екологія»). Уявлення про типи екосистем. Структура екосистем. Поняття «біоценоз», «біом», «біота», «зооценоз», «фітоценоз», «біотоп», «біохора», «екотоп», «едафотоп», «біогеоценоз», «екологічна ніша», «видова насиченість», «ланцюги харчування», «екологічні піраміди» і т. ін. Поняття «геоекологія». Різні визначення поняття «геоекології» (К. Трель, М. Реймерс, Г. Бачинський, В. Сочава, М. Гродзинський та ін.). Об'єкт і предмет геоекології. Основні концепції і властивості геосистеми. Завдання геоекології та шляхи їхнього рішення.

- **Знати** сучасну екологію - неоекологію. Визначення. Теоретичні та прикладні завдання неоекології. Етапи в історії розвитку екології за Г. Г. Югансеном, І.І. Дедю та іншими дослідниками. Історія розвитку геоекології. Сучасні напрями розвитку геоекологічних досліджень. Екологічний моніторинг.

- **Знати** освітньо-кваліфікаційну характеристику бакалавра-еколога (ОКХ), освітньо-професійну програму (ОПП) підготовки бакалавра-еколога. Професіограму фахівця-еколога.

- **Знати** структуру, завдання і функції державної служби Міністерства охорони навколишнього природного середовища України. Елементи основ наукових досліджень. Основні визначення й поняття.

- **вміти** аналізувати навчальний план і складати індивідуальну робочу програму засвоєння дисципліни. Зосереджувати увагу на вивченні головних понять навчальної дисципліни й умінь активно використовувати допоміжні поняття. Визначати об'єкт і предмет окремих наук та визначати їх значення. Визначати головні властивості систем, екосистем, геосистем.

- **вміти** послідовно, систематично засвоювати основи свого фаху. Організувати плідну самостійну роботу. Бачити різницю в одержанні освіти в Україні та за кордоном.

- **вміти** визначати мету науки. Розуміти різницю між теорією, гіпотезою й методологією. Знаходити різницю між методом і методикою. Збирати й обробляти необхідний матеріал. Вибирати тему досліджень у відповідності до вимог, які при цьому діють.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Вітчизняний, європейський та світовий досвід отримання фахових знань з екології, охорони навколишнього середовища та збалансованого природокористування

Тема 1. Вступ до фаху - основи для формування знань за напрямом «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування»

Тема 2. Нова парадигма підготовки фахівців-екологів в Україні

Тема 3. Вимоги до кадрового та методичного забезпечення підготовки фахівців у вищих навчальних закладах України та їх стан у конкретному вищому навчальному закладі

Тема 4. Шляхи удосконалення навчального плану підготовки майбутнього фахівця-еколога

Тема 5. Елементи компаративістики чи порівняльної педагогіки

Тема 6. Вступ до провідних фрактальних навчальних дисциплін

**Розділ 2. Формування фахівця-еколога у інноваційному освітньому просторі.
Державні служби, недержавні та міжнародні організації**

Тема 7. Основні поняття, терміни та їх визначення

Тема 8. Інноваційні освітні технології навчання

Тема 9. Деякі проблеми та перспективи підготовки фахівця-еколога

Тема 10. Практична підготовка майбутнього фахівця-еколога

Тема 11. Освітньо-кваліфікаційна характеристика та освітньо-кваліфікаційна програма

Тема 12. Творчо-розвиваючі види студентської діяльності

Тема 13. Післявузівська діяльність. Державні служби, недержавні та міжнародні організації

Розділ 3. Елементи основ студентських наукових досліджень

Тема 14. Загальні питання . Головні поняття та їх визначення. Загальні визначення науки й наукових досліджень

Тема 15. Вимоги до тематики наукових досліджень

Тема 16. Вимоги до написання та оформлення наукових робіт

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього о	у тому числі					усього о	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с. р.		л	п	лаб	інд	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Вітчизняний, європейський та світовий досвід отримання фахових знань з екології, охорони навколишнього середовища та збалансованого природокористування												
Тема 1. Вступ до фаху - основи для формування							8	2				6

знань за напрямом «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування»												
Тема 2. Нова парадигма підготовки фахівців-екологів в Україні						8		2				6
Тема 3. Вимоги до кадрового та методичного забезпечення підготовки фахівців у вищих навчальних закладах України та їх стан у конкретному вищому навчальному закладі						8	1					7
Тема 4. Шляхи удосконалення навчального плану підготовки майбутнього фахівця-еколога						8		1				7
Тема 5. Елементи компаративістики чи порівняльної педагогіки						8						8
Тема 6. Вступ до провідних фрактальних навчальних дисциплін						8	1					7
Разом за розділом 1						48	4	3				41
Розділ 2. Формування фахівця-еколога у інноваційному освітньому просторі. Державні служби, недержавні та міжнародні організації												
Тема 7. Основні поняття, терміни та їх визначення						8		1				7
Тема 8. Інноваційні освітні технології навчання						8		1				7
Тема 9. Деякі проблеми та перспективи підготовки фахівця-еколога						8						8
Тема 10. Практична підготовка майбутнього фахівця-еколога						8	1					7
Тема 11. Освітньо-кваліфікаційна характеристика та						7		1				6

освітньо-кваліфікаційна програма												
Тема 12. Творчо-розвиваючі види студентської діяльності						6						6
Тема 13. Післявузівська діяльність. Державні служби, недержавні та міжнародні організації						6						6
Разом за розділом 2						51	1	3				36
Розділ 3. Елементи основ студентських наукових досліджень												
14. Загальні питання. Головні поняття та їх визначення. Загальні визначення науки й наукових досліджень						7	1					6
Тема 15. Вимоги до тематики наукових досліджень						8		2				6
Тема 16. Вимоги до написання та оформлення наукових робіт						6						6
Разом за розділом 3						21	1	2				15
Усього годин						120	6	8				80

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Нова парадигма підготовки фахівців-екологів в Україні	4
2	Підготовка майбутнього фахівця-еколога	2
3	Наукові дослідження, вимоги до них.	2
	Разом	8

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
-------	--------------------------------	-----------------

1	Вступ до фаху - основи для формування знань за напрямом «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування»	6
2	Нова парадигма підготовки фахівців-екологів в Україні	6
3	Вимоги до кадрового та методичного забезпечення підготовки фахівців у вищих навчальних закладах України та їх стан у конкретному вищому навчальному закладі	7
4	Шляхи удосконалення навчального плану підготовки майбутнього фахівця-еколога	7
5	Елементи компаративістики чи порівняльної педагогіки	8
6	Вступ до провідних фрактальних навчальних дисциплін	7
7	Основні поняття, терміни та їх визначення	7
8	Інноваційні освітні технології навчання	7
9	Деякі проблеми та перспективи підготовки фахівця-еколога	8
10	Практична підготовка майбутнього фахівця-еколога	7
11	Освітньо-кваліфікаційна характеристика та освітньо-кваліфікаційна програма	6
12	Творчо-розвиваючі види студентської діяльності	6
13	Післявузівська діяльність. Державні служби, недержавні та міжнародні організації	6
14	Загальні питання	6
15	Вимоги до тематики наукових досліджень	6
16	Вимоги до написання та оформлення наукових робіт	6
	Разом	106

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено робочим планом

7. Методи контролю

В процесі вивчення дисципліни «Вступ до фаху» використовуються наступні контролю: поточний протягом семестру (усний контроль-колоквіум); підсумковий семестровий (залікова контрольна робота у вигляді письмового тест-контролю).

Поточний контроль проводиться науково-педагогічним працівником у формі колоквіуму.

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання та проводиться в терміни, встановлені графіком навчального процесу і в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою дисципліни.

Заключним етапом вивчення дисципліни «Вступ до фаху» є семестровий залік.

Семестровий залік – це форма контролю, що полягає в оцінці засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу з певної дисципліни на підставі виконання ним певних видів робіт на лекційних та практичних заняттях та в результаті виконання підсумкової залікової роботи.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання															
Розділ 1						Розділ 2						Розділ 3			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16
2	2	3	2	3	2	3	3	2	2	2	2	2	2	2	3

(продовження таблиці)

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання			Залікова робота	Сума
Контрольна робота, передбачена навчальним планом (№1, №2)	Індивідуальне завдання	Разом		
15		60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	Для чотирирівневої системи оцінювання	Для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	Зараховано
70-89	Добре	
50-69	Задовільно	

1-49	Незадовільно	Не зараховано
------	--------------	---------------

9. Рекомендована література

Основна література

1. Закон України «Про вищу освіту» від 25.01.2002 // Освіта – 2002-№ 12-13. – 5-12 с.
2. Закон України «Про вищу освіту» № 2984-III зі змінами від 25.12.2006
3. Керівні документи Міністерства освіти і науки України.
4. Большой энциклопедический словарь / Под. ред. А. Н. Прохорова. Изд. 2-е перераб. и доп. - М.: Научное изд-во Б. Росс. Энцикл. - С-Пб.: Норинт, 2002. - 1456 с.
5. Алаев Э. Б. Социально-экономическая география. Понятийно-терминологический словарь. - М.: Мысль, 1983. - 350 с.
6. Бигон М., Харпер Дж. Таунсед К. Экология. Особи, популяции и сообщества. В 2-х т. Пер. с англ. - М.: Мир. Т.1. - 667 е., Т.2.-477 с.
7. Білявський Г. О., Падун М. М., Фурдуй Р. С. Основи загальної екології. Вид. 2-е. - К.: Либідь, 1995. - 368 с.
8. Боков Б. А. и др. Геоэкология. Научно-методическая книга по экологии. - Симферополь: Таврия. 1996. - 382 с.
9. Бродвій В. Н., Гаца О. О. Екологічні проблеми України (проблеми неогеніки): Навч. посіб. - К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2000. - 111 с.
10. Вернадский В. И. Размышления натуралиста. Пространство и время в неживой и живой природе. -М.: Наука, 1975. - 175 с.
11. Вроейнстийн А. И. Оценка качества высшего образования. - М.: Изд-во МНЭПУ, 2000. - 180 с.
12. Вульфсон Б. Л. Стратегия развития образования на Западе на пороге XXI века. - М.: Изд-во УРАО, 1999.-208 с.
13. Вища школа: Науково-практичне видання. - 2007. - № 6. - С. 5
14. Джигирей В.С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища: навч. посіб. К.: «Знання», 2000. – 203 с.
15. Журавський В. С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні. - К.: Ін Юре, 2003. - 416 с.
16. Клименко М. О. Стратегія і її роль у реформуванні вищої освіти в Україні: Навч. посібн. - Рівне: Овід, 2005. -210 с.
17. Кондаков Н. И. Логический словарь-справочник. - М.: Наука 1975. - 720 с.
18. Корсак К. Нові міжнародні стандарти вищої освіти // Науковий світ. - 2002. - С. 14-15.
19. Кремень В. Модернізація освіти - важливий чинник соціального, економічного і політичного розвитку України // Вісник НАН України. - 2001. - № 3. - С. 23.
20. Навчальні програми нормативних дисциплін освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за напрямом «Екологія»: Навч. видання / За ред. проф. В. Ю. Некоса та проф. Т. А. Сафранова. - Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2005.-268 с.
21. Некос В.Ю. Некос А.Н. Вступ до фаху: підруч. [для студ. екологічних спеціальностей вищих навч. закладів]. – 3-тє вид., переробл. і доп. – Х:- ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009.- 208 с.
22. Некос В. Е., Дамасевич (Некос) А. Н., Петрова Д. Н. Рейтинговая система оценки знаний студентов (специальность «Охрана окружающей среды и рациональное использование природных ресурсов»): Учеб.пособие. - Х.: ХГУ, -76 с.

23. Некос А.Н., Тимошенко Н.І. Концептуальні основи сучасної вищої екологічної освіти в Україні // «Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського» Науковий журнал. Серія «Географія». Том 24 (63). №2 ч. 1., 2011. – С. 105 – 110.
24. Некос А.Н., Тимошенко Н.І. Стан та перспективи розвитку екологічної освіти у вищих навчальних закладах України. – Охорона довкілля та проблеми збалансованого природокористування: Матер. міжнародної наукової конференції // м. Кам'янець Подільський, 2011. – С. 81.
25. Некос А.Н., Сафранов Т.А., Некос В.Ю. Загальна екологія та неоекологія / підруч. [для студ. екологічних спеціальностей вищ. навч. закладів]. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна. – 2010. – 587 с.
26. Некос А.Н., Черкашина Н.І., Некос В.Ю. – Екологія та неоекологія. Термінологічний українсько-російсько-англійський словник-довідник. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна. – вид. 3-є англ., 2009. – 478 с.
27. Основы научных исследований. География. /Под ред. проф. Н. Д. Пистуна й проф. Г. И. Швевса. - К.: Вища школа. Главное издательство, 1988. - 192 с.
28. Порівняльна характеристика планів і програм підготовки фахівців екологічного спрямування у вищих навчальних закладах світу / Укладачі: Н. М. Рідей, Ю. С. Кравченко, Н. Б. Кравченко та ін. - К.: Вид. центр НАУ, 2004. - 96 с.
29. Пуховська Л. П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільності і розбіжності: Монографія. - К.: Вища школа, 1997. - 180 с.
30. Реймерс Н. Ф. Экология (теория, законы, правила, принципы и гипотезы). М.: Россия молодая, 1994 - 367 с.
31. Сочава Е. Б. Введение в учение о геосистемах. - Новосибирск: Наука, 1978. - 320 с.
32. Тимошенко Н. І., Некос В. Ю. Екологічна освіта України в аспекті європейської реформи освіти // Захист людини від антропогенного навантаження. - Харків-Кременчук: ПП Швидка, 2004. - Вип. 9 (11). - С. 5-9.
33. Федоров В. Д., Гильманов Т. Г. Экология. - М.: Изд-во МГУ, 1980. - 464 с.
34. Франчук Г.М., Ісаєнко В.М. Екологія. Вступ до фаху: Конспек лекцій. К.: НАУ, 2003. – 124 с.
35. Хаггет П., Чорли Р. Дж. Модели, парадигмы и новая география - модели в географии. - М., 1971.

Допоміжна література

1. Бачинский Г. Л. Социэкология. (Теоретические и прикладные аспекты). К.: Наукова думка, 1991.- 151 с.
2. Григорьев Ал. А. Экологические уроки прошлого и современности. М Наука, 1991. - 252 с.
3. Запольський А. К. Салюк А. І. Основи екології: Підруч. / За ред. К. М. Ситника. - К.: Вища школа, 2001. - 358 с.
4. Маркович Дж. Социальная экология. - М.: Просвещение, 1991. - 176 с.
5. Реймерс Н.Ф. Природопользование: словарь-справочник. М.: Мысль, 1990. – 637 с.
6. Ситник К. М. та інші. Словник-довідник з екології. - К.: Наукова думка, 1994. -665 с.
7. Шищенко П. Г, Олійник Я. Б., Дмитрук О. Ю., Концепція стандарту вищої базової географічної освіти: Монографія. - К.: Тандем, 2000. - 588 с.
8. Эдберг Р., Яблоков А. Трудный путь к воскресению. – М.: Прогресс, 1988. - 160 с.
9. Яншин А. Л. Мелуа А. И. Уроки экологических просчетов. – М.: Мысль 1991.- 428 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. <http://mon.gov.ua>